

*М.І. КІСІЛЬ, кандидат економічних наук,
завідувач відділу інвестицій
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»*

Наукові дослідження інвестиційних проблем в аграрному секторі економіки

Постановка проблеми. Успішний розвиток аграрного сектору економіки неможливий без інвестицій. На кожному етапі розвитку їх спрямовують на розв'язання різноманітних завдань, сукупність заходів і витрат по яких характеризує масштаб інвестиційної проблеми в секторі. Зі зміною економічних умов та стану матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки змінюється масштаб цієї проблеми, стратегія її розв'язання, а також напрями, пріоритети, механізми і завдання. Інвестиційні завдання, що успішно розв'язувалися суб'єктами господарювання й відповідними органами управління на кожному етапі розвитку, мали належне наукове обґрунтування. Узагальнення результатів безперервно накопичуваного багаторічного досвіду системних наукових досліджень інвестиційної проблематики в Україні має важливе значення як для удосконалення їх організації та планування, так і для розроблення й упровадження науково обґрунтованих заходів щодо підвищення ефективності інвестицій в аграрному секторі економіки. У зв'язку із зазначеним тема статті актуальна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні проблеми інвестицій в аграрний сектор економіки досліджує велика кількість вітчизняних та зарубіжних учених. Проте висвітленню результатів безперервного багаторічного досвіду проведення системних наукових досліджень інвестиційної проблематики в аграрному секторі економіки Україні присвячено лише кілька публікацій [1, 2, 3].

Мета статті – узагальнення закономірностей розвитку системних наукових дослі-

джень інвестиційних проблем розвитку аграрного сектору економіки й визначення їх перспективних напрямів в Україні.

Виклад основних результатів дослідження. Інвестиційні проблеми розвитку аграрного сектору економіки України є предметом системних наукових досліджень, здійснюваних постійно в Українському науково-дослідному інституті економіки і організації сільського господарства ім. О.Г. Шліхтера, а нині – у Національному науковому центрі “Інститут аграрної економіки” (далі Інститут) із часу його заснування.

Для проведення досліджень інвестиційної проблематики потрібна відповідна наукова методологія, яка в економічних дослідженнях є однією з найскладніших і багатоаспектних, а її застосування в аграрному секторі економіки має враховувати особливості інвестування його розвитку. Початок формування наукової методології досліджень інвестицій, яка використовувалася й поглиблювалася в Інституті, було закладено ще в період індустріалізації промисловості та колективізації сільського господарства, коли в наукових інститутах, створених О.Г. Шліхтером у 1928-1932 роках, а з 1936 року – у підрозділах Інституту економіки НАН, вивчалися найактуальніші аспекти інвестиційного забезпечення колективних, селянських й інших господарств. Інвестиційну проблему в сільському господарстві на той час зумовлювали незадоволені потреби державних, колективних та одноосібних господарств у їх технічному переозброєнні, організації використання й централізованого обслуговування сільськогосподарської техніки і в кредитному забезпеченні.

Для прийняття складних інвестиційних рішень суб'єктам господарювання потрібно

добре володіти відповідними методами. Пропозиції щодо застосування таких методів для потреб промисловості розробили українські вчені й практики, зокрема щодо визначення показника приведених витрат (Кукель-Краєвський С.А. – 1923 р.; Юшков Л. – 1928 р.).

Розширення масштабів будівництва об'єктів і придбання техніки сільськогосподарськими підприємствами наприкінці 50-х та на початку 60-х років ХХ ст. посилило необхідність застосування у проектних розробках і на практиці спеціальних методів та підходів до оцінки капітальних вкладень. Ці дослідження в Інституті після його створення започаткував І.Й. Дорош, який у 1957-1960 роках розробив методику визначення економічної ефективності капітальних вкладень і пропозиції щодо її підвищення у сільську електрифікацію, яка на той час була найважливішим напрямом переведення сільського господарства на новий технологічний уклад. Результати цих досліджень тривалий час використовувалися проектними організаціями, практиками й науковими установами в техніко-економічних обґрунтуваннях проектів капітальних вкладень у сільську електрифікацію.

Розвиток аграрних галузей у наступні періоди вимагав комплексності та системності в наукових дослідженнях. Такі дослідження інвестиційних проблем розвитку сільськогосподарських підприємств були розпочаті в Інституті після створення у 1963 році відділу ефективності капітальних вкладень. Співробітники відділу (керівник Дорош І.Й., основні виконавці Більський В.Г., Луцій П.М., Заїнчковський А.О., Шпаченко Р.П.) у 1963–1965 роках працювали над темою “Економічна ефективність капітальних вкладень у колгоспах”. Вони вперше здійснили ґрунтовні оцінки динаміки, структури й напрямів капітальних вкладень у сільське господарство України, розробили пропозиції щодо методів визначення ефективності вкладень, механізмів і шляхів її підвищення, стратегії розвитку сільського господарства, підходів до формування його матеріально-технічної бази та інвестиційного забезпечення, а також обґрунтували нор-

мативи капітальних вкладень у сільське господарство [5, 6, 7].

Відділ ефективності капітальних вкладень Інституту з 60-х років минулого століття не лише очолив дослідження інвестиційної проблематики в сільському господарстві України, а й відіграв важливу роль в аналогічних загальносоюзних дослідженнях. На той час найактуальнішими були роботи, пов'язані з підготовкою проекту Типової методики визначення ефективності капітальних вкладень у сільське господарство, розробкою регіональних нормативів капітальних вкладень, обґрунтуванням потреби інвестицій та джерел їх фінансування. Результати проведених досліджень забезпечили освоєння нових методів визначення абсолютної й порівняльної ефективності капітальних вкладень у сільському господарстві колишніх як УРСР, так і СРСР.

У ході економічної реформи, розпочатої в 1965 році, значно зросли інвестиції у сільське господарство та його меліорацію. Виникла потреба в оцінках виконання планів щодо інвестиційного забезпечення розвитку галузі й формування нових систем управління інвестиціями по їхніх окремих напрямках. У зв'язку з цим у 1966-1970 роках досліджувалася тема “Економічна ефективність капітальних вкладень сільськогосподарських підприємств по окремих напрямках” (керівник теми Дорош І.Й., основні виконавці Більський В.Г., Підлісецький Г.М., Шпаченко Р.П.). За результатами робіт було підготовлено та передано директивним органам ряд аналітичних оцінок динаміки і структури капітальних вкладень у сільськогосподарську техніку, будівництво та меліорацію. Обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення структури й підвищення ефективності капітальних вкладень та основних фондів, їх перспективних обсягів як загалом по сільському господарству, так і в розрізі природно-кліматичних зон колишньої УРСР [8, 9]. Використання цих пропозицій у державному плануванні сприяло комплексному й збалансованому розвитку сільськогосподарського виробництва у регіонах.

Завдяки значним інвестиціям у 1965–1974 роках в сільськогосподарських підприємствах сформувалися майнові комплекси,

потреба в розвитку яких вимагала запровадження нової інвестиційної політики, спрямованої на підвищення ефективності використання наявного потенціалу, раціональне використання коштів бюджету і формування власних джерел фінансування інвестицій товаровиробників. Ці й інші аспекти надалі вивчалися у складі наукової проблеми “Підвищення ефективності основних фондів, капітальних вкладень і нової техніки в сільському господарстві” (керівник проблеми Дорош І.Й.). Зокрема, по темі “Економічна ефективність використання основних фондів сільськогосподарських підприємств і прогноз потреби капітальних вкладень та виробничих основних фондів на 2000 рік” (керівник теми Підлісецький Г.М.) обґрунтовано нормативи капітальних вкладень колгоспів і радгоспів УРСР, прогноз їх обсягів на період до 2000 року, раціональні напрями капітальних вкладень у сільському господарстві та пропозиції щодо підвищення їх ефективності, зокрема в осушення [10, 11]. Вперше розроблено нормативні коефіцієнти економічної ефективності капітальних вкладень як по сільському господарству УРСР, так і по основних типах спеціалізованих господарств різних природно-кліматичних зон. Застосування зазначених нормативних коефіцієнтів на практиці та в проектних розрахунках уможливило підвищити об’єктивність оцінок і рівень віддачі капітальних вкладень.

У 1974–1975 роках було особливо важливо механізувати трудомісткі процеси в тваринництві. У зв’язку з цим в Інституті досліджували економічну ефективність капітальних вкладень в електрифікацію трудомістких процесів та шляхи її підвищення в умовах інтенсифікації агровиробництва (керівник теми Дорош І.Й.). За результатами НДР зроблено висновки, що здійснені у сільське господарство капітальні вкладення забезпечили суттєве прискорення темпів науково-технічного прогресу й індустріалізації виробництва. Проте фактичні обсяги вкладень у цей період були недостатніми для формування необхідних темпів розширеного відтворення в галузі, а досягнутий рівень оснащення основними засобами не забезпечував комплексної механізації, електрифі-

кації та автоматизації виробництва. Економічна реформа уповільнилася. Внаслідок підвищення цін на промислову продукцію й за інших причин у 70-ті роки знизився рівень окупності капітальних вкладень. Виник фактор цінового диспаритету, який у подальші періоди негативно вплинув на інвестиційні процеси в сільському господарстві. З огляду на уповільнення темпів розвитку галузі та зниження рівня економічної ефективності капітальних вкладень, а також враховуючи позитивні результати активізації інвестиційних процесів у другій половині 60-х і на початку 70-х років, Інститут рекомендував заходи щодо прискорення темпів науково-технічного прогресу в сільськогосподарському виробництві та його індустріалізації.

У 1975–1980 роках в Інституті досліджували тему “Розробити шляхи підвищення економічної ефективності капітальних вкладень у сільськогосподарське виробництво в умовах його інтенсифікації” (керівник теми Дорош І.Й., основні виконавці Бойко Г.Ф., Луцій П.В., Бойко Р.Л., Кісіль М.І., Гангало В.Л.). За результатами досліджень було визначено основні макроекономічні й галузеві фактори підвищення ефективності капітальних вкладень у колгоспах і радгоспах, зокрема, по різних напрямках їх спеціалізації. Розроблено нормативні коефіцієнти ефективності капітальних вкладень у сільське господарство на 1980-1985 роки, які використовувалися Держпланом СРСР при розподілі лімітів капітальних вкладень на розвиток сільського господарства республік СРСР. Обґрунтовано заходи щодо підвищення ефективності капітальних вкладень, а також прогноз щорічних обсягів їх потреби в сільському господарстві Української РСР до 1990 року [12, 13].

У 1981–1985 роках наукові дослідження Інституту з проблеми інвестицій було спрямовано на обґрунтування напрямів капітальних вкладень у поглиблення спеціалізації та підвищення концентрації сільськогосподарського виробництва (керівник теми Дорош І.Й., основні розробники: Бойко Р.Л., Кісіль М.І., Луцій П.М., Рюміна О.П.). Розроблено нові системи показників для наскрізного аналізу економічної ефективності капітальних вкладень у сільське господарст-

во на різних рівнях управління ним і пропозиції щодо удосконалення планування, оперативного аналізу й підвищення ефективності вкладень у галузь. Обґрунтовано прогноз капітальних вкладень до 2010 року та зведений норматив капітальних вкладень по галузі “Сільське господарство” на період 1986–1990 років. Підготовлено пропозиції щодо підвищення ефективності капітальних вкладень у колгоспах, міжгосподарських підприємствах, радгоспах і виробничих об’єднаннях. Уперше в умовах економіки колишнього СРСР розроблено методологію визначення ефективності капітальних вкладень на основі динамічних моделей оцінок їх показників та факторів, а також методичні підходи щодо застосування запропонованої методології в оцінках по окремих галузях і підгалузях сільського господарства (автор Кісіль М.І.). Зазначені динамічні методи й методичні підходи надалі стали основними в дослідженнях Інституту з проблеми інвестицій. У розвиток цих методів було також розроблено інструктивні матеріали та інструментарій обстеження фондомісткості сільськогосподарської продукції в усіх сільськогосподарських підприємствах колишнього СРСР, яке було проведено в 1983 році.

Розробки Інституту з інвестиційної проблеми було використано при формуванні тогочасної інвестиційної політики в АПК України. Пропозиції щодо системи показників економічної ефективності капітальних вкладень у сільське господарство створили методичну базу для здійснення відповідних оцінок на державному рівні. Завдяки застосуванню нових методів маржинального інвестиційного аналізу було вперше сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності капітальних вкладень у господарствах різних напрямів спеціалізації й форм господарювання. Запропоновані показники ефективності та нормативи питомих капітальних вкладень використовувалися державними органами влади й управління, а також підприємствами.

У період перебудови економіки (1986–2000 роках) в Інституті досліджували тему “Обґрунтувати пропозиції по підвищенню ефективності та зведений норматив капітальних вкладень на приріст виробництва

продукції в сільському господарстві Української РСР” (керівник теми у 1986–1987 роках Дорош І.Й., а в 1988–2000 роках Кісіль М.І.; основні виконавці Бойко Р.Л., Квітко В.А., Рюміна О.П., Гриценко О.І., Іваницька Л.Д.). З метою поширення в наукових дослідженнях розробленої маржинальної моделі оцінок показників і факторів ефективності капітальних вкладень, було підготовлено відповідні методичні рекомендації, які поширено у мережі наукових установ економічного профілю колишньої ВАСГНІЛ [14]. Для потреб сільськогосподарських підприємств розроблено й апробовано методикку оцінки економічної ефективності капітальних вкладень у проектах створення ґрунтозахисної контурно-меліоративної системи землеробства. На замовлення колишнього Держплану СРСР обґрунтовано зведений норматив питомих капітальних вкладень на приріст виробництва продукції по галузі “Сільське господарство” Української РСР на 1991–1995 роки і поправочні коефіцієнти для використання у довгостроковій перспективі до 2015 року. Підготовлені у відділі інвестицій Інституту пропозиції щодо додаткової потреби в капітальних вкладеннях на розвиток сільського господарства, були передані І.І. Лукіновим до директивних органів колишнього СРСР, а їх основний висновок навіть був озвучений на Січневому Пленумі ЦК КПРС 1987 року, який оголосив курс на перебудову та вдосконалення кадрової політики.

Заходи щодо вдосконалення економічних механізмів регулювання економіки посилили потребу органів державної влади й управління в прогностичних передбаченнях. У зв’язку з цим у секторі капітальних вкладень Інституту обґрунтовано прогнози потреби капітальних вкладень на розвиток сільського господарства і соціальної сфери села на довгострокову перспективу. Зроблено висновки щодо необхідності збільшення обсягів вкладень у сільське господарство за рахунок усіх джерел фінансування, удосконалення галузевої, технологічної та відтворювальної структури вкладень. Зокрема, в комплексному прогнозі капітальних вкладень Української РСР до 2015 року Інститут передбачав заходи щодо забезпечення сіль-

ського господарства необхідними потужностями в період до 2005 року, а внутрішньогосподарськими технологічними дорогами – до 2010 року. Відповідні пропозиції було передано до Продовольчої комісії СРСР, Держплану і Держагропрому УРСР, ЦК Компартії України, АН УРСР та інших органів державної влади й управління.

Наукові дослідження Інституту з проблеми капітальних вкладень у 1980-1990 роках проводилися у тісній координації з відділенням економіки ВАСГНІЛ, планами всесоюзного науково-дослідного інституту сільського господарства, Всесоюзного інституту планування і нормативів та Всесоюзного інституту планування і нормативів сільського господарства. За результатами спільних досліджень було підготовлено ряд методичних рекомендацій ВАСГНІЛ, зокрема щодо: підвищення ефективності капітальних вкладень в агропромисловий комплекс, механізацію та багаторічні насадження; визначення ефективності капітальних вкладень із використанням методів маржинальних досліджень; планування капітальних вкладень; складання балансів виробничих потужностей; підвищення ефективності використання виробничого потенціалу і капітальних вкладень у сільському господарстві [15–22]. Важливою розробкою державного значення стали підготовлені за участю Інституту рекомендації Держагропрому СРСР по розподілу лімітів капітальних вкладень по радгоспах, колгоспах й інших сільськогосподарських підприємствах району [23]. Для потреб сільськогосподарських підприємств України розроблено пропозиції щодо прискорення науково-технічного прогресу, підвищення ефективності капітальних вкладень у технічне переозброєння і реконструкцію сільськогосподарських підприємств [24, 25, 26]. Основні дослідження по загальносоюзному координаційному плану НДР у 1981-1990 роках проводили співробітники Інституту І.Й. Дорош та М.І.Кісіль.

Із набуттям Україною незалежності дослідження інвестицій в Інституті було продовжено за такими темами: в 1991–1995 роках – “Обґрунтувати напрями удосконалення інвестиційної політики та пропозиції по підвищенню ефективності капітальних вкла-

день в агропромислове виробництво України в умовах ринкових відносин” (керівник Кісіль М.І., основні виконавці Бойко Р.Л., Рюміна О.П., Стецюк П.А., Куліцький С.П., Пантелеев В.П., Іваницька Л.Д.); у 1996–2000 роках – “Інвестиційна політика та механізм її реалізації в умовах ринкової трансформації економіки” (керівник М.І. Кісіль, основні виконавці Рюміна О.П., Стецюк П.А., Ковальов С.М.); в 2001–2005 роках – “Розробити пропозиції щодо інвестиційного забезпечення АПК в ринкових умовах” (керівник Кісіль М.І., основні виконавці Коденська М.Ю., Кропивко М.М., Кожем’якіна М.Ю., Ковальов С.М., Кладієв В.М., Приб К.А., Канцуров О.О., Дишлюк О.А., Базалеєва М.О.). Ці наукові роботи припали на період ринкової трансформації економіки, коли набули актуальності теоретичні, методичні й практичні питання, пов’язані з формуванням інвестиційної політики держави та механізмів її реалізації як у перехідній, так і в ринковій економіці.

За результатами досліджень перехідного періоду встановлено доцільність формування інвестиційної політики держави в аграрній сфері на положеннях кейнсіанської теорії, яка передбачає активний вплив держави на економічні процеси [27]. На противагу порадам зарубіжних та вітчизняних консультантів щодо необхідності відмови держави від інвестиційної підтримки розвитку аграрної економіки, відділ інвестицій Інституту обґрунтував необхідність такої підтримки. Наголошувалося, що ця підтримка не повинна підмінювати відповідні функції й можливості приватних інвесторів і спрямовуватися на реалізацію обмежених інвестиційних пріоритетів держави через спеціальні цільові, галузеві й інші програми. Основну підтримку та вплив держави на ці цілі пропонувалося здійснювати через непрямі економічні механізми і важелі. Сукупність прямих та непрямих важелів державної підтримки має забезпечувати формування власних інвестиційних ресурсів товаровиробників на рівні, що дає їм змогу саморозвиватися.

Із 1996 року і до цього часу у відділі інвестицій щорічно визначаються показники норми прибутку на капітал у галузях економіки, які є орієнтиром для вдосконалення

міжгалузевих економічних відносин у державі. У 2010–2015 роках цей показник по сільському господарству досяг найвищого рівня, що забезпечує його інвестиційну привабливість і зростання інвестицій навіть у період військових подій.

У дослідженнях відділу інвестицій 2001–2005 років було поглиблено теоретичні та методологічні засади інвестиційного забезпечення розвитку АПК у ринкових умовах, обґрунтовано потребу інвестицій для забезпечення розширеного відтворення основного капіталу в сільському господарстві й пропозиції щодо вдосконалення аграрної інвестиційної політики і механізмів її реалізації на період до 2010 року. Розроблено низку пропозицій щодо нормативно-методичних документів, які створили основу для формування ринкових засад та активізації інвестиційних процесів у АПВ, зокрема: Концепцію інвестиційної політики держави в аграрній сфері; пропозиції до Законів України з питань пріоритетності інвестицій на розвиток соціальної сфери села й агропромислового виробництва, джерел фінансування інвестицій та особливостей режиму іноземного інвестування в АПВ; Постанову Кабміну України щодо особливостей фінансової санації підприємств АПК; пропозиції щодо планування фінансової санації сільськогосподарського підприємства і поліпшення інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства усуненням міжгалузевих диспропорцій; Концепцію розвитку та облаштування шляхової мережі на селі [28]; Методичні рекомендації Мінагрополітики з розробки регіональних інвестиційних програм в АПК [29]; пропозиції до державних інвестиційних програм в АПК, інвестиційних й інноваційних розділів програм дій урядів, зокрема Програми розвитку українського села на період до 2010 року та відповідної стратегії розвитку до 2015 року; Методику визначення інвестиційної привабливості аграрних підприємств і методичні матеріали щодо оцінки ефективності агробізнесу та інші документи й матеріали.

Із метою надання науково-методичної допомоги товаровиробникам у відділі інвестицій Інституту підготовлено Довідник для сільськогосподарських товаровиробників із

залучення іноземних кредитів [30], а також інвестиційні та інноваційні розділи в Довіднику економіста – аграрника (МінАПК, ІАЕ, 2003 р.), посібниках ННЦ ІАЕ з питань реформування сільського господарства і формування ринкової інфраструктури АПК (1997 р., 1999 р., 2000 р., 2001 р.) та зональних наукових системах ведення сільського господарства.

Враховуючи важливість капітального будівництва для інвестицій, у відділі інвестицій Інституту в 1991–2005 роках досліджували шляхи активізації сільського будівництва і його матеріального забезпечення, а також врегулювання майнових відносин у міжгосподарських будівельних організаціях (основні виконавці – Кісіль М.І. та Стецюк П.А.).

Для нормативного й методичного забезпечення процесів приватизації підготовлено пакет із таких методичних, нормативних та практичних документів, як: Рекомендації щодо визначення часток господарств-замовників і трудових колективів у майні міжгосподарських підприємств; пропозиції до Декрету Кабміну України від 17.05.1993 року № 51 “Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі”; Методику визначення частки держави у майні радгоспів, створених на базі колгоспів та заснованих ними міжгосподарських підприємств (затверджена Кабміном України, 1996 р.); Положення про порядок передприватизаційної підготовки підприємств, у статутних фондах яких є державна частка; Порядок визначення часток, що належать державі у статутних фондах підприємств, створених за участю недержавних суб’єктів господарювання і Положення про порядок приватизації акцій (часток, паїв), що належать державі в майні міжгосподарських підприємств і організацій та в статутних фондах створених на їх базі господарських товариств (затверджені Фондом держмайна України, 2000 р.); рекомендації Мінагрополітики України та Інституту з реформування міжгосподарських підприємств (2000 р.), щодо застосування схем і механізмів реформування міжгосподарських підприємств (2001 р.), врегулювання майнових відносин у процесі реформування міжгосподарських

лісових підприємств (2002 р.) (керівник розробок Кісіль М.І.). Зазначені документи створили нормативну й методичну базу для врегулювання відносин власності у міжгосподарській сфері та залучення до неї інвестицій.

У 2000–2005 роках значну увагу в наукових дослідженнях відділу інвестицій було приділено питанням підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки регіонів України в процесі реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств у приватні агроформування. За результатами цих досліджень було підготовлено ґрунтовне науково-виробниче видання [31].

Із метою створення законодавчо-нормативних і методичних засад інвестиційної діяльності у процесі реорганізації КСП у відділі інвестицій Інституту підготовлено: Постанову Кабінету Міністрів України від 28.02.2001 року №177 “Про врегулювання питань щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектора економіки”; Рекомендації з уточнення вартості майна, що становить пайові фонди членів колективних сільськогосподарських підприємств, у тому числі реорганізованих (МінаПК, 2001 р.); Рекомендації щодо створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів із використанням майна спільної власності колишніх членів колективних сільськогосподарських підприємств (Мінагрополітики, 2003 р.); Рекомендації щодо раціонального використання амортизації, нарахованої на майнові паї селян (Мінекономіки, Мінагрополітики, УААН, 2003 р.); Рекомендації щодо формування та використання Фонду відтворення орендованих основних засобів, що знаходяться у спільній частковій власності колишніх членів реорганізованих КСП [32], проєкт Закону України “Про особливості реалізації права спільної часткової власності особами – власниками майнових паїв у сільськогосподарських підприємств” і ряд інших нормативних документів, а також пропозиції щодо формування інвестиційної привабливості АПВ регіонів України (керівник розробок М.І. Кісіль). Здійснюючи дослідження з питань врегулювання майнових відно-

син, співробітники відділу інвестицій та інших підрозділів Інституту послідовно обґрунтовували пропозиції нормативного й методичного характеру, які уможлилювали забезпечення захисту майнових та інвестиційних прав селян

Після реорганізації КСП активізувалися інвестиційні процеси у сільському господарстві. Річні темпи зростання капітальних інвестицій у сільське господарство досягли 30–40% і більше. Абсолютна більшість цих вкладень здійснювалася за рахунок приватних джерел фінансування. У цих умовах посилилася важливість державного впливу на інвестиційні процеси через непрямі ринкові механізми й важелі регулювання. Тому в 2006–2010 роках співробітники відділу інвестицій посилили ці аспекти в темі досліджень “Теоретико-методологічні засади інвестиційної політики та механізмів її реалізації в аграрному секторі економіки у ринкових умовах” (керівник НДР Кісіль М.І.; основні виконавці Кропивко М.М., Коденська М.Ю., Кожем’якіна М.Ю., Мацибора Т.В., Ковальов С.М., Пріб К.А., Канцуров О.О., Лук’янець С.В., Дишлюк О.А., Родін В.С., Базалєєва М.О).

У процесі досліджень відділу інвестицій за 2006–2010 роки: поглиблено теоретичні й методологічні засади ринкової інвестиційної стратегії держави в аграрній сфері та її адаптації до умов СОТ; розроблено пропозиції щодо удосконалення інвестиційної політики і механізмів її реалізації на період до 2015 року й формування основних засад розробки інвестиційних програм в АПВ; обґрунтовано середньострокові та довгострокові інвестиційні пріоритети держави в аграрній сфері й пропозиції щодо формування інвестиційно-інноваційної моделі її розвитку на період до 2020 року; виявлено макроекономічні тенденції в інвестиційній діяльності в аграрній сфері; розроблено методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості агропромислового виробництва, моніторингу інвестиційної діяльності та оцінок ефективності вкладень в аграрний бізнес на макро- і макрорівнях; обґрунтовано потребу інвестицій у сільське господарство та пропозиції щодо активізації інвестиційної діяльності суб’єктів малого й середнього бізнесу на се-

лі в умовах фінансової кризи, удосконалення механізмів відтворення основного капіталу в сільському господарстві, розвитку інфраструктури соціальної сфери та шляхової мережі у сільській місцевості на період до 2015 року.

На завершальні етапи досліджень 2006–2010 років припала світова фінансова криза, яка вкрай негативно позначилася на інвестиційних процесах в аграрному секторі України, хоча він демонстрував порівняно кращу стійкість до проявів кризи. Тому більшу увагу було приділено дослідженням аспектів, пов'язаних із залученням інвестицій, зокрема зовнішніх. Насамперед, опрацьовано практичні механізми залучення іноземних кредитів і ресурсів фондових ринків з метою реалізації інвестиційних проектів в аграрний сектор економіки, а також пропозиції щодо інвестиційного забезпечення сталості розвитку агросфери.

Результати досліджень використано при підготовці 10 інвестиційних розділів стратегій, концепцій, програм розвитку аграрного виробництва та сільських територій, зокрема Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, проекту Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій України на період до 2020 року, регіональної програми Київської області “Підтримка та відродження українського села до 2015 року”, а також трьох інвестиційних проектів національного значення вартістю понад \$600 млн, 50 пропозицій і матеріалів органам державної влади та управління.

Основні результати наукових досліджень 2006–2010 років були оприлюднені, зокрема, у: монографіях з питань ефективності інвестицій сільськогосподарських виробничих кооперативів [33], планування і нормування витрат на сортовипробування [34, 35] й регулювання доходів сільського населення [36]; методичних рекомендаціях з розробки інвестиційної стратегії та політики фермерського господарства [37] і визначення нормативних бюджетних витрат на проведення експертизи сортів рослин у закладах експертизи державної системи охорони прав на сорти рослин [38]; інвестиційні та інноваційні підрозділи у виданнях НААН з наукових

систем ведення агропромислового виробництва України в зонах Степу, Лісостепу й Полісся (“Аграрна наука”, 2010) тощо.

У 2011–2015 роках відділом інвестицій Інституту здійснювалися дослідження за темою “Науково-методологічні засади залучення і підтримки інвестицій в аграрне виробництво та розвиток сільських територій” (керівник НДР Кісіль М.І.; основні виконавці Кропивко М.М., Коденська М.Ю., Кожем’якіна М.Ю., Мацибора Т.В., Гарбар В.В., Лук’янець С.В., Ковальов С.М., М.О.Базалєєва, Бардин О.Я.), яка охоплювала вісім таких напрямів, як: теоретико-методологічні засади інвестиційного забезпечення розвитку конкурентоспроможного аграрного виробництва, стратегія й напрями інвестиційного забезпечення розвитку конкурентоспроможного аграрного виробництва на період до 2020 року і на різні періоди віддаленої перспективи, інвестиційне забезпечення програм та проектів розвитку конкурентоспроможного аграрного виробництва, інвестування розвитку галузей і сфер аграрного виробництва, наукові основи інвестиційного забезпечення розвитку конкурентоспроможного малого та середнього бізнесу на селі, залучення зовнішніх інвестицій в аграрне виробництво, теоретико-методологічні аспекти інвестиційного забезпечення інноваційних пріоритетів розвитку аграрної сфери, а також теоретико-методологічні аспекти інвестиційного забезпечення розвитку сільських територій.

На основі інституціональної теорії положень обґрунтовано нові теоретико-методологічні підходи до оцінок ефективності інвестицій, ефектів і витрат різних учасників інвестиційного процесу та визначення інвестиційної привабливості сільського господарства регіонів. Розроблено пропозиції щодо моніторингу інвестиційних процесів у сільській місцевості, методичних підходів до визначення норми прибутку на капітал, оцінки інвестиційної привабливості сільського господарства регіонів.

Встановлено, що стратегія розвитку сільського господарства може бути успішною лише за умови подолання негативного співвідношення підтримки товаровиробника. Визначення даного співвідношення слід

здійснювати за методологією Організації економічного співробітництва і розвитку. Проте порівняно з країнами членами й учасниками цієї організації в Україні таке співвідношення найгірше. Якщо коефіцієнт, що характеризує зазначене співвідношення, в інших країнах забезпечує перевищення вхідних цін над вихідними, то в Україні це було лише в 1997, 1998, 2001, 2005, 2006, 2009 і 2010 роках. У 2014 році воно знизилося до 0,865. Це показує, що продукцію національного сільського господарства реалізували за цінами, нижчими на 13,5 % за рівень міжнародних ринків. Щоб бути конкурентними на ринках агропродукції, виробники компенсують зниження вихідної ціни низьким рівнем витрат по заробітній платі, оренді земельних ділянок і майнових об'єктів, тобто компенсують свої цінові втрати за рахунок низьких ставок заробітної плати і орендної плати. Зроблено висновок щодо доцільності заміни пропозицій із необхідності дотримання еквівалентності міжгалузевого обміну на забезпечення позитивних значень показника загального співвідношення підтримки національних сільськогосподарських виробників.

У зв'язку з посиленням значення регіонального чинника в інвестиційному забезпеченні розвитку сільського господарства встановлено, що вирівнювання рівнів розвитку агропродовольчої сфери регіонів має бути для держави одним із найважливіших стратегічних завдань, а регіони мають створювати умови для активізації процесів модернізації матеріально-технічної бази галузі за рахунок усіх джерел фінансування, збалансованого розвитку всіх форм господарювання на селі та залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Визначено масштаб інвестиційної проблеми в сільському господарстві Донбасу, яка сформувалася та щороку зростає внаслідок військових подій.

Враховуючи можливості залучення зовнішніх кредитів, було розроблено методичні підходи до оцінки інвестиційних проектів й експертизи основних показників техніко-економічних обґрунтувань інвестиційних проектів національного значення. На основі цих підходів здійснено оцінку останніх, загальна вартість яких перевищує \$3 млрд. По

них фактично залучено в українську агро-економіку понад \$1,5 млрд інвестицій у формі кредитів.

В умовах нестабільності стан інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки швидко змінюється, що потребує відповідного реагування з боку держави. У зв'язку з цим у процесі досліджень розроблено методичні підходи до аналізу інвестиційних процесів на макрорівні, а на основі цих підходів постійно здійснювалися оцінки фактичного стану інвестиційного забезпечення галузей і сфер аграрного виробництва та механізмів залучення інвестицій у розвиток конкурентоспроможного аграрного виробництва.

Виявлено закономірності зміни активності інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки, пов'язані з хвилеподібністю й циклічністю розвитку економічних процесів, сприятливістю для інвестиційних процесів міжгалузевих і зовнішньоекономічних відносин та державної підтримки, а також посиленням впливу регіональних чинників. Закономірну тенденцію до зміни активності в аграрному секторі економіки характеризує чергування пріоритетів інвестування розвитку сільського господарства і харчової промисловості. Якщо в 1990 році на одиницю капітальних інвестицій у сільське господарство було здійснено 0,17 одиниць інвестицій у харчову промисловість, то в 2000-му – 2,2, що дало змогу оновити та модернізувати переробні потужності. З 2010 року пріоритетності в інвестуванні набуло сільське господарство, що буде тривати до 2025 року.

З урахуванням результатів аналітичних досліджень опрацьовано методичні підходи до складання поточних, коротко-, середньо- й довгострокових прогнозів інвестицій в аграрне виробництво та самі прогнози вкладень і джерел їх фінансування. Враховуючи обмеженість джерел фінансування інвестицій, потенційний рівень ефективності вкладень та їхню суспільну важливість обґрунтовано пріоритети інвестування розвитку аграрного сектору економіки України. Особливу увагу приділено дослідженням аспектів інвестиційного забезпечення розвитку виробництва продукції тваринництва. У зв'язку з адаптацією українського законодавства до вимог законодавства ЄС у сфері

якості продукції розроблено пропозиції щодо інвестиційного забезпечення заходів зі створення цехів по забою тварин з особистих селянських господарств.

На основі досліджень теоретичних засад інвестування розвитку малого й середнього агробізнесу, оцінок фактичного стану його розвитку та теоретичних аспектів інвестування сімейних ферм обґрунтовано методичні підходи до розроблення інвестиційної стратегії, програм і планів фермерських господарств, а також здійснено оцінки зразкових інвестиційних проектів молочної ферми у фермерському й особистому селянському господарствах, кормової компоненти тваринницької ферми і проекту міні-свиноферми в ОСГ.

Узагальнення проведених довготривалих наукових досліджень інвестиційних проблем розвитку аграрного сектору економіки показує наявність у них певних закономірностей. Це, зокрема: швидка зміна пріоритетів досліджень залежно від потреб практики; широта і багатоаспектність досліджень інвестиційних процесів, умов інвестиційної діяльності, привабливості та ефективності; постійна заінтересованість органів державної влади й управління в результатах досліджень; посилення важливості практичних результатів досліджень для активізації інвестиційних процесів; постійне удосконалення методології та інтерналізації аспектів і учасників досліджень; участь виконавців науково-дослідних робіт з інвестиційної проблематики у розв'язанні завдань із суміжних досліджень; постійне освоєння нових елементів, методів та інструментарію інвестиційних досліджень тощо.

У подальших системних наукових дослідженнях інвестицій в аграрний сектор економіки доцільно приділяти посилену увагу: теоретико-методологічним, методичним і практичним аспектам оцінок ефективності менеджменту агроформувань, особливо великих; розробленню зразкових інвестиційних проектів для малих форм господарювання та методичному забезпеченню формування різного рівня інвестиційних програм, проектів національного значення, інноваційних, екологічно відповідальних і публічних проектів; пропозиціям та методичному

забезпеченню розвитку малого агробізнесу; механізмам залучення інвестицій і вкладення національного капіталу в міжнародні проекти; прогностичним передбаченням інвестиційних процесів; інвестиційним заходам з подоланням негативних наслідків військових подій та інвестиційних криз, розв'язанню інших актуальних завдань щодо інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки.

Оскільки розвиток сільських територій неможливий без відповідних інвестицій, у процесі досліджень обґрунтовано пропозиції щодо принципів, пріоритетів і механізмів інвестиційного забезпечення розвитку житлового будівництва й шляхового господарства на селі, а також методичні підходи до розроблення інвестиційних проектів сільських рад в умовах децентралізації державної влади та управління.

За результатами наукових досліджень 2011–2015 років опубліковано ряд наукових праць із найважливіших аспектів теорії, методології й практики інвестування розвитку аграрної сфери економіки, зокрема, теорії та методології оцінок ефективності агробізнесу (39–42), оцінки стану й перспектив інвестування розвитку АПК (43–45) і методології та практики проектного аналізу (46–51).

Дослідження інвестиційних проблем у сільському господарстві збережуть актуальність у подальшій перспективі. Їхні напрями визначатимуться потребами практики. З 2016 року на період до 2020 року у відділі інвестицій Інституту розпочато дослідження за завданням “Теоретико-методологічне забезпечення інвестування розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій” (виконавці: Кісіль М.І. – керівник робіт; основні виконавці – Мацибора Т.В., Гарбар В.В., Бардин О.Я., С.М. Ковальов, Черненко Д.С.).

Системність наукових досліджень інвестиційної проблематики в Інституті постійно забезпечувалася також заходами щодо їх координації й наукової співпраці. Нині заходи з координації здійснюються по галузевих науково-дослідних установах НААН, а наукової співпраці – з науковими закладами НАН, державних систем, наприклад, Державної служби з охорони прав на сорти рос-

лин, де питання інвестиційного розвитку потребують кращого вирішення та фінансового забезпечення за рахунок коштів державного бюджету; навчальними закладами, а також з іншими вітчизняними й іноземними дослідницькими центрами. В 2011–2015 роках така координація по системі НААН здійснювалася з економічними підрозділами Інституту кормів і сільського господарства Поділля (м. Вінниця, керівник робіт Спринчук Н.А.), Інституту садівництва (м. Київ, керівник робіт Барабаш Л.О.) та Інституту агропромислового виробництва Західного Полісся (м. Рівне, керівник робіт Лук'яник М.М.).

Співробітники відділу інвестицій беруть активну участь у підготовці спільних розробок Інституту й інших наукових і освітніх установ, а також у навчальному процесі. В Інституті підготовлено понад 70 кандидатських і докторських дисертацій з інвестиційної проблематики.

Висновки. 1. Наукові дослідження інвестиційних проблем, здійснені співробітника-

ми Інституту за весь період його існування, становлять вагомий теоретико-методологічний та практичний доробок економічної науки й суттєво вплинули на розвиток аграрного сектору економіки України.

2. Подальший розвиток аграрного сектору має здійснюватися на основі інвестицій, що зумовлює необхідність у проведенні постійних і системних їх досліджень.

3. Системні дослідження, що безперервно здійснювалися в Інституті з часу його заснування, відповідали потребам та логіці розвитку економіки агропродовольчої сфери й вирізнялися певними закономірностями.

4. Подальший розвиток наукових досліджень інвестиційних проблем уможливить розв'язати завдання щодо формування конкурентоспроможного виробництва агропродовольчої продукції та зайняття ним належного місця у світовій економіці. Цей розвиток у перспективі слід здійснювати, насамперед, з урахуванням пріоритетів інвестицій і результатів наукових досліджень Інституту з інвестиційних проблем.

Список використаних джерел

1. Кісіль М.І. Інвестиційні проблеми в наукових дослідженнях М.Я. Дем'яненка: Біобібліогр. покажч. наук. праць за 1969–2005 роки. УААН, ІАЕ, ДНСГБ / М.І. Кісіль. – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2005.
2. Розвиток наукових досліджень з інвестиційних проблем в аграрному секторі економіки // Вісн. Сумського нац. аграр. ун-ту “Фінанси і кредит”. – 2006. – № 1. – С. 139-146.
3. Кісіль М.І. Наукове значення економічних досліджень І.Й. Дороша (до 85-річчя з дня народження) / М.І. Кісіль // Економіка АПК. – 2013. – № 1. – С. 133-135.
4. Дорош І.Й. Методика визначення та аналізу економічної ефективності в колгоспах / І.Й. Дорош, В.Г. Більський, П.М. Луцій. – К.: Ін-т НТІ, 1965. – 22 с.
5. Дорош І.Й. Ефективність капітальних вкладень у сільську електрифікацію / І.Й. Дорош. – К.: Урожай, 1962. – 96 с.
6. Дорош І.Й. Ефективність капітальних вкладень у колгоспах і радгоспах / І.Й. Дорош. – К.: Урожай 1965.
7. Дорош І.Й. Капітальні вкладення колгоспів та їх економічна ефективність / І.Й. Дорош – К.: Урожай, 1967. – 152 с.
8. Рекомендації по розрахунках ефективності капітальних вкладень і основних фондів у колгоспах. – К.: Урожай, 1967. – 28 с.
9. Рекомендації по підвищенню ефективності основних фондів, капітальних вкладень і нової техніки в сільському господарстві. – К.: Урожай, 1974.
10. Дорош І.Й. Основні виробничі фонди колгоспів / І.Й. Дорош. – К.: Урожай, 1972. – 194 с.
11. Підлісецький Г.М. Економічна ефективність капітальних вкладень в осушення. – К.: УкрНДІНТІ, 1972. – 56 с.
12. Дорош І.Й. Ефективність використання капітальних вкладень у сільському господарстві / І.Й. Дорош – К.: Т-во “Знання”, 1980.
13. Дорош І.І. Эффективность капитальных вложений в сельское хозяйство / И.И. Дорош – К.: Урожай, 1980. – 168 с.
14. Методические рекомендации по анализу показателей и факторов экономической эффективности капитальных вложений в сельское хозяйство. – К.: УНИИЭОСХ, Печат. уч-к УПК УСХА, 1988. – 80 с.
15. Методические рекомендации по повышению экономической эффективности капитальных вложений в агропромышленный комплекс. – М.: ВАСХНИЛ, 1988. – 40 с.
16. Методические рекомендации по повышению эффективности капитальных вложений в средства механизации сельского хозяйства. – М.: ВАСХНИЛ, 1980. – 20 с.
17. Методические рекомендации по повышению экономической эффективности капитальных вложений в основные фонды многолетних насаждений. – М.: ВАСХНИЛ, 1981.

18. Методические рекомендации по определению экономической эффективности капитальных вложений в сельское хозяйство. – М.: ВАСХНИЛ, 1986. – 44 с.
19. Методические рекомендации по анализу экономической эффективности капитальных вложений в колхозах. – К.: УНИИЭОСХ, 1982. – 38 с.
20. Методические рекомендации по планированию капитальных вложений в сельское хозяйство. – М.: ВАСХНИЛ, 1983.
21. Методические рекомендации по составлению балансов использования производственных мощностей в сельском хозяйстве. – М.: ВАСХНИЛ, 1986. – 38 с.
22. Методические рекомендации по повышению эффективности использования производственного потенциала и капитальных вложений в сельское хозяйство. – М.: ВАСХНИЛ, 1987. – 28 с.
23. Рекомендации по распределению лимитов капитальных вложений по совхозам, колхозам и другим сельскохозяйственным предприятиям района // Сб. научных трудов: Часть II. Нормативные документы, предназначенные для применения в практике планирования развития агропромышленного комплекса. – М.: Госагропром СССР, 1986. – С. 125-138.
24. *Дорош І.Й.* Економічні проблеми прискорення НТП у сільському господарстві / І.Й. Дорош. – К.: Т-во “Знання”, 1986. – 18 с.
25. *Дорош І.І.* Повышение эффективности капитальных вложений в АПК / И.И. Дорош, Р.М. Чифталарян. – К.: Урожай, 1986. – 48 с.
26. *Дорош І.І.* Техническое перевооружение и реконструкция в сельскохозяйственных предприятиях / И.И. Дорош, П.Ф. Волоха – К.: Урожай, 1986. – 88 с.
27. *Кісіль М.І.* Інвестиції в АПК // Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення; за ред. П.Т.Саблука та В.В. Юрчишина. – К.: ІАЕ УААН, 1996. – С. 507-528.
28. Концепція розвитку та облаштування шляхової мережі у сільській місцевості та заходи щодо її реалізації. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 34 с.
29. Методичні рекомендації з розробки регіональних інвестиційних програм в агропромисловому комплексі / [М.І. Кісіль, М.В. Нетеса, М.С. Шкурка та ін.]; ІАЕ УААН. – К.: ДОП ІАЕ УААН, 2001. – 52 с.
30. Залучення іноземних кредитів: довідково-методичні матеріали для сільськогосподарських товаровиробників; за ред. П.Т. Саблука, М.І. Кісіля. – К., 1999. – 164 с.
31. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України / П.Т. Саблук, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська та ін.; за ред. М.І. Кісіля, М.Ю. Коденської. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 478 с.
32. Рекомендації щодо формування та використання фонду відтворення орендованих основних засобів, що знаходяться у спільній частковій власності колишніх членів реорганізованих колективних сільськогосподарських підприємств. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 30 с.
33. *Кісіль М.І.* Ефективність інвестицій сільськогосподарських виробничих кооперативів / М.І. Кісіль, О.В. Ролінський : моногр. – К. : ННЦ ІАЕ, 2006. – 228 с.
34. *Кісіль М.І.* Планування витрат на сортопробування / Кісіль М.І.; за ред. П.Т.Саблука, В.В.Волкодава, М.І.Кісіля та О.В.Захарчука. – К.: Алефа, 2007. – 304 с.
35. *Кісіль М.І.* Нормативні витрати на випробування сортів рослин в Україні: / моногр. М.І. Кісіль; за ред. П.Т. Саблука, В.А. Хаджиматова, М.І. Кісіля та О.В. Захарчука. – К.: Алефа, 2009.
36. *Кісіль М.І.* Регулювання доходів сільського населення: моногр / М.І. Кісіль, Саловська Л.В. – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2007. – 220 с.
37. Методичні рекомендації з розробки інвестиційної стратегії та політики фермерського господарства / М.І.Кісіль та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 68 с.
38. Методичні рекомендації щодо визначення нормативних бюджетних витрат на проведення експертизи сортів рослин у закладах експертизи державної системи охорони прав на сорти рослин / М.І. Кісіль, О. В. Захарчук, М.М. Кропивко та ін. – К.: Алефа, 2006 – 67 с.
39. *Кісіль М.І.* Теоретико-методологічні засади оцінок ефективності агробізнесу / М.І. Кісіль. – К. : ННЦ ІАЕ, 2015. – 36 с.
40. Методи і практика оцінки ефективності інвестицій у польове кормовиробництво сільськогосподарських підприємств: моногр. / [Кісіль М.І., Спринчук Н. А., Вороньцька І. С. та ін.]; за ред. М. І. Кісіля. – К. : ННЦ ІАЕ, 2014. – 306 с.
41. Ефективність інвестицій у садівництво: моногр. / [Кісіль М.І., Єрмаков О.Ю., Чернодон В.І.] –Тернопіль: Крок, – 2011. – 234 с.
42. Насіння і садивний матеріал як об’єкт інтелектуальної власності / [Захарчук О.В., Кісіль М.І., Кропивко В.С.]; за ред. О.В. Захарчука, М.І. Кісіля. – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – 92 с.
43. Панорама інвестиційної привабливості АПК України / [Кісіль М.І., Мацибора Т.В. та ін.]; пер. з англ. Мелком Андервуд. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 122 с.
44. Інвестиційний розвиток сільського господарства Київської області / [Лупенко Ю.О., Кісіль М.І., Кожем’якіна М.Ю. та ін.]; за ред. М.І. Кісіля. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 86 с.
45. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [Лупенко Ю.О., Дем’яненко М.Я., Кісіль М.І. й ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка та М.І. Кісіля. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012.
46. Методи і практика оцінки інвестиційних проектів бюджетних установ / [Кісіль М.І., Захарчук О.В., Кропивко В.С. та ін.]; за ред. Кісіля М.І. – К. : Алефа, 2011. – 218 с.
47. Методичні рекомендації з розроблення інвестиційних проектів молочних ферм в особистих селянських господарствах / М.І. Кісіль, М.М. Кропивко – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – 30 с.

48. Методичні рекомендації щодо оцінки кормової компоненти інвестиційного проекту виробництва тваринницької продукції / [Кісіль М. І., Спринчук Н. А., Вороніцька І. С. та ін.]; К.: ННЦ ІАЕ, Ін-т корм. та с. г. Поділля НААН. – Вінниця, 2014. – С. 36.

49. Методичні рекомендації з організації сімейних ферм в Україні (на прикладі ферм з виробництва молока) / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Кісіль М. І. та ін.]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2014. – 60 с.

50. Інвестиційний проект створення сучасної молочної ферми на 300 корів / [Кісіль М.І., Кропивко М.М., Карпенко І.Г.]; за ред. М.І. Кісіля. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 52 с.

51. Кісіль М.І. Інвестиційний проект створення міні-свиноферми в особистому селянському господарстві / М.І. Кісіль (у співавторстві). – К.: ННЦ ІАЕ, 2013.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2016.

* * *

Новини АПК

Іранський бізнес зацікавлений інвестувати в Україну

Про це йшлося на зустрічі Міністра аграрної політики та продовольства України Тараса Кутового з Надзвичайним та Повноважним Послом Ісламської Республіки Іран в Україні паном Мохамадом Бехешті-Монфаредом.

Говорячи про поточний стан співпраці країн у аграрній галузі, Тарас Кутовий повідомив, що Україна та Іран мають досить успішну історію співробітництва. «За 2015 рік Іран увійшов в ТОП-10 країн за обсягами експорту української продукції АПК. За 3 місяці 2016 року – займає 8-ме місце. Перекоаний, що наша співпраця може бути більш плідною», – наголосив Міністр.

Розповідаючи про розроблену концепцію розвитку галузі «3+5», Тарас Кутовий зазначив: «Ми б хотіли бути лідерами не тільки за обсягом виробництва продукції, але і лідерами з виробництва продукції з доданою вартістю». На думку Міністра, цей сегмент розвиватиметься із розвитком малого і середнього бізнесу. Тому одним із пріоритетів Міністерства є забезпечення прямої державної підтримки саме таким аграріям. «Двома іншими пріоритетами є завершення земельної реформи та розвиток державних підприємств і їх приватизація», – додав Міністр.

Іранська сторона підтримала програму реформ Міністерства та висловила зацікавленість у розвитку малого фермерства і органічного виробництва. «Наразі ми активно купуємо в Україні молочні продукти, вершкове масло, борошно. Україна – це центр світової спільноти з якісною продукцією органічного походження, яке необхідно надалі розвивати», – наголосив Надзвичайний та Повноважний Посол Ісламської Республіки Іран в Україні пан Мохамад Бехешті-Монфаред.

Посол зазначив, що поділяє позицію Міністерства щодо приватизації держпідприємств як ефективного методу боротьби з корупцією, і повідомив про зацікавленість іранського бізнесу брати участь у цьому процесі. «Я вже давно отримую запити від наших бізнесменів щодо потенційних об'єктів на приватизацію. Вони говорять, що готові вивчати наявні можливості і брати участь у приватизації українських державних підприємств, які їм цікаві», – сказав він.

Наприкінці зустрічі Тарас Кутовий повідомив про готовність здійснити візит до Ісламської Республіки Іран, а також запросив Міністра сільськогосподарського джихаду Ісламської Республіки Іран Махмуда Ходжати відвідати Київ найближчим часом. «В рамках візиту пропоную розглянути можливість засідання Робочої групи з питань сільського господарства та українсько-іранського аграрного бізнес-форуму. Впевнений, що наші спільні зусилля сприятимуть розвитку та поглибленню взаємовигідного співробітництва між нашими країнами», – підсумував Тарас Кутовий.

Прес-служба Мінагрополітики України